

Жусупова Нуркыз Ымамидиновнанын «Кесиптик даярдоонун жүрүшүндө болочок мугалимдердин укуктук компетенттүүлүгүн калыптандыруу» деген темадагы 13.00.08 – кесиптик билим берүүнүн теориясы жана методикасы адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык ишине 2 - расмий оппонент педагогика илимдеринин кандидаты, доцент А.Ж. Ажыбаеванын

РАСМИЙ ПИКИРИ

1. Изилдөө ишинин актуалдуулугу:

Кыргыз Республикасындагы болуп жаткан саясий, экономикалык жана социалдык өзгөрүүлөр билим берүү системасына да өзүнүн таасирин тийгизип, адистерди кесиптик жактан сапаттуу даярдоого болгон талап өсүүдө. Бүгүнкү коомдун талаптары ЖОЖдордо окуу сапатын жогорулатуу жана кесиптик даярдоону жакшыртуу үчүн жогорку билим берүүнүн шарттарын өзгөртүү бүтүрүүчүгө азыркы дүйнөлүк атаандашууга жөндөмдүү болууга мүмкүндүк берген компетенттүүлүк мамилеге негизделген жаңы муундагы мамлекеттик билим берүү стандарттары иштелип чыкты. Бүтүрүүчүлөргө квалификациялуу талаптарды иштеп чыгууга жумуш берүүчүлөрдү тартууга багытталышы зарыл экендиги белгиленген

“Кыргыз Республикасынын Конституциясында”, “Кыргыз Республикасынын билим берүү жөнүндөгү Мыйзамында”, “Кыргыз Республикасындагы элдердин жана этностор аралык мамилелерди бекемдөө Концепциясында”, “Кыргызстандын жаштар саясатынын Концепциясында”, “Кыргыз Республикасында балдарды жана жаштарды тарбиялоонун 2020-жылга чейинки Концепциясында” жана башка расмий иш кагаздарда чагылдырылган жарандардын укугун жана эркиндигин сактоого тиешелүү шарттарды түзүү боюнча белгилүү милдеттер коюлган.

Кыргызстандагы жүргүзүлүп жаткан укуктук реформалар, демократиялык институттардын ачылышы жана алардын иш алып баруусу, билим берүү системасынын демократиялык багытта реформаланып укуктук негизге өтө башташы, “Адам укугу” улуттук программасынын кабыл алынышы, мыйзамдарга учур талабына ылайык өзгөртүү-толуктоолордун киргизилиши, Акыйкатчы институтунун түптөлүшү - булардын баары биригип - Кыргызстандын эртеңки күндөгү укуктук жогорку маданиятка ээ болгон демократиялуу өлкө болуусуна карай жасалган кадамдардан экендигин тастыктайт.

Коомдо укуктук нормалардын приоритеттүү болушу, педагогикалык жогорку окуу жайларда мыкты, кесипкөй мектеп мугалимдерин даярдоо менен бирге бүтүрүүчүлөрдөн укуктук компетенттүүлүккө ээ болушун да

талап кылууда. Азыркы учурда педагогдор жалпы жана кесиптик компетенттүүлүктөрдү (анын курамындагылардын бири – укуктук компетенттүүлүк) түзгөн баалуулуктардын жаңы системасын өздөштүрүүсү зарыл болууда.

Педагогдун укуктук компетенттүүлүгү – бул мамлекет тарабынан аныкталган же уруксат кылынган (ыйгарым укуктардын жана милдеттердин алкагында) анын адамдардын жүрүм-турум ченемдерин, эрежелерин билиши жана аларды аткаруусу эсептелет.

Мугалимдерди даярдоонун теориялык-методологиялык негиздери чет өлкөлүк педагогдор (А. Дистерверг, Я.А. Коменский, ж.б.), россиялык педагогдор (К.Д.Ушинский, В.А. Сухомлинский, В. А. Слостенин ж.б.) ата мекендик (Э.М. Мамбетакунов, Н.А. Асипова, А. Алимбеков ж.б.) белгилүү окумуштуулар тарабынан изилденген.

Кыргыз Республикасында мугалимдердин кесиптик жактан калыптанышын жана алардын квалификациясын жогорулатууда методикалык билимдерин, көндүмдөрүн өркүндөтүүнүн проблемаларын Ш.А. Алиев, Дж.У. Байсалов, И.Б. Бекбоев, Д.Б. Бабаев, К.Д. Добаев, А. Мамытов, Л.П. Кибардина ж.б. тарабынан изилденген.

Биздин изилдөө проблемабызга жакын болгон илимий булактарды талдоо, педагогикалык кадрларды даярдоо системасында болочок мектеп мугалимдеринин укуктук маданиятын калыптандыруу, аны өнүктүрүүнүн тенденцияларын К.М. Төрөгелдиева, Т.М. Сияев, В.Л. Ким, И.С. Болжурова, Ж.К.Каниметов, Т.К.Матикеев, Е.Е.Син ж.б.изилдешкен. Болочок мугалимдердин укуктук-мыйзамдык билим маданиятынын педагогикалык негиздери М.Дж.Сейдакматовдун кандидаттык диссертациясында изилденген.

Болочок мугалимдердин кесиптик компетенттүүлүктөрүн калыптандыруу маселелеринин методологиялык негиздерин педагогикалык илимде жетишерлик деңгээлде изилденген болсо дагы, укуктук компетенттүүлүктү калыптандыруунун практикалык маселелери тиешелүү деңгээлде изилдене электиги айкындалды.

Азыркы учурда окуу – тарбия процессинде жаш муундарды укуктук жактан тарбиялоодо көптөгөн карама-каршылыктардын орун алгандыгын көрсөттү:

- окуучунун укуктук милдеттерине коюлган коомдук талаптар менен практикалык күндөлүк турмушту аныктап турган жалпы социалдык - коомдук чөйрөнүн ортосундагы карама-каршылык;
- мугалимдин укуктук компетенттүүлүгүнө болгон талаптардын, укуктук билимдердин жана укуктук таалим-тарбия тажрыйбасынын тез,

кыймылдуу өсүп-өнүгүшү менен анын кыргыз педагогикасы тарабынан теориялык жактан камсыз болушунун дал келбеши;

- жалпы укуктук мамлекетти түптөөгө, укуктук коомду курууга карата шарттардын түзүлө башташы, ушул багытта жүргүзүп жаткан мамлекеттик деңгээлдеги укуктук реформалар, илимий-техникалык прогресстин күч алышы менен өсүп келе жаткан жаш муундардын укуктук билиминин жана укуктук маданиятынын төмөндүгү;

- укуктук тарбиянын, укуктук билим берүүнүн максаты менен аларды ишке ашыруучу педагогдордун укуктук компетенттүүлүгүн калыптандыруунун каражаттары жана окутуу технологияларынын ортосундагы карама-каршылыктар;

- окуучулардын укуктук маданиятына жана инсандык сапаттарынын өнүгүүсүнө коюлган талаптар жана ал талаптарга ылайык деңгээлге жетүү мүмкүнчүлүктөрүнүн ортосундагы карама –каршылыктар ж.б.

Бул карама-каршылыктарды чечүү ЖОЖдордо болочок мугалимдердин укуктук компетенттүүлүгүн калыптандырууга жана мектептерде мугалимдердин окуу-тарбия процессинде окуучулардын укугун жана эркиндигин сактоого тиешелүү шарттарды түзүүнү талап кылат.

Жогоруда белгиленген карама – каршылыктардын негизинде изилдөөнүн төмөндөгүдөй темасы тандалды: «Кесиптик даярдоонун жүрүшүндө болочок мугалимдердин укуктук компетенттүүлүгүн калыптандыруу».

2. Изилдөөнүн натыйжаларынын жана сунуштарынын негизделгендигинин даражасы: Кесиптик даярдоонун жүрүшүндө болочок мугалимдердин укуктук компетенттүүлүктөрүн калыптандырууну турмушка ашыруу төмөнкүдөй жоболорго таянуу менен жүрөт:

- Болочок мугалимдерди кесиптик жактан даярдоодо алардын укуктук компетенттүүлүгүн калыптандыруунун теориялык жана методологиялык негиздери;

- Кесиптик даярдыктын жүрүшүндө болочок мугалимдердин укуктук компетенттүүлүгүн калыптандыруунун модели, компоненттери жана технологиялары;

- “Педагогдордун укуктук компетенттүүлүктөрүн калыптандыруу” аттуу тандоо курсунун программасы педагогикалык шарттары, деңгээлдери жана аны баалоонун критерийлери;

- Педагогикалык эксперименттин жыйынтыктары жана методикалык сунуштар.

Изденүүчүнүн жалпылоолору, корутундулары жана сунуштары теориялык - методикалык иликтөөлөр аркылуу бекемделгени менен ишенимдүү. Изилдөөдөгү сунуштар кесиптик даярдоонун жүрүшүндө болочок

мугалимдердин укуктук компетенттүүлүктөрүн калыптандырууга багытталган. Ошондуктан алынган натыйжалар теориялык жактан да, практикалык жактан да маанилүү.

3. Изилдөөнүн илимий жаңылыгы жана теориялык маанилүүлүгү:

- “Болочок мугалимдердин укуктук компетенттүүлүгү” түшүнүгүнүн маңызы иликтенген, укуктук компетенттүүлүктү калыптандыруунун теориялык жана методологиялык негиздери аныкталган жана илимий жактан негизделген;

- Кесиптик даярдыктын жүрүшүндө болочок мугалимдердин укуктук компетенттүүлүгүн калыптандыруунун модели жана тандоо курсунун программасы иштелип чыккан;

- Болочок мугалимдердин укуктук компетенттүүлүгүнүн негизги компоненттери аныкталган жана аларды калыптандыруунун технологиялары, деңгээлдери, аны баалоонун критерийлери иштелип чыккан;

- Иштелип чыккан илимий-методикалык сунуштар, тандоо курсунун программасы, окутуу технологиялары, анын натыйжалуулугу педагогикалык эксперимент аркылуу текшерилген.

4. Изилдөөнүн практикалык маанилүүлүгү:

- Изилдөөнүн натыйжаларын педагогикалык жогорку окуу жайларда студенттерди укуктук жактан тарбиялоодо, алардын укуктук аң-сезимин, укуктук жүрүм-турумун калыптандырууда пайдаланууга болот;

- Изилдөөнүн материалынын негизинде жогорку окуу жайлардын студенттеринин укуктук компетенттүүлүгүн калыптандыруу боюнча иштелип чыккан илимий-методикалык сунуштар студенттер үчүн тандоо курстарын, окутуучулар үчүн окуу куралдарын, усулдук сунуштарды даярдоодо тиешелүү салым кошо алат;

- Иштелип чыккан технологияны мугалимдердин билимин өркүндөтүү кайра даярдоо курстарында колдонууга болот.

5. Диссертациянын натыйжаларын жана жыйынтыктарын колдонуу боюнча сунуштар:

Диссертацияда алынган натыйжаларды, сунуштарды жана илимий негизделген жоболорду Кыргызстандагы педагогикалык адистиктерди даярдаган ЖОЖдордо болочок мугалимдердин укуктук компетенттүүлүгүн калыптандыруу багытында окуу процессин уюштурууда жана жүргүзүүдө колдонсо болот.

6. Авторефераттын диссертациянын мазмунуна туура келиши:

Автореферат толугу менен диссертациянын мазмунуна, анда коюлган изилдөөнүн максаттарына жана милдеттерине дал келет. Теманын

актуалдуулугу, илимий жаңылыгынын жыйынтыгы, практикалык баалуулугу, жалпылоосу толук ачылган.

Диссертациялык иште жетишкендиктер менен бирге айрым мүчүлүштүктөргө жол коюлган:

1. Иште айрым сүйлөмдөрдү жазууда сөздөрдүн жайгашуу ордун карап чыгуу керек.

2. Текстте айрым техникалык каталарга жол коюлган (М.: 20-, 63-беттер);

3. Орфографиялык, стилистикалык каталар бар. Автор аларды дагы карап чыгат деп ойлойбуз.

Бул айтылган мүчүлүштүктөр изденүүчүнүн диссертациялык ишинин деңгээлин төмөндөтпөйт.

Жусупова Нуркыз Ымамидиновнанын «Кесиптик даярдоонун жүрүшүндө болочок мугалимдердин укуктук компетенттүүлүгүн калыптандыруу» деген темадагы диссертациялык иши Кыргыз Республикасынын Жогорку аттестациялык комиссиясынын “Окумуштуулук даражаларды ыйгаруунун тартиби жөнүндөгү” жобосунун 10-пунктуна ылайык аткарылып бүткөн иш, ал эми диссертанттын өзү 13.00.08 – кесиптик билим берүүнүн теориясы жана методикасы адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты илимий даражасын ыйгарууга татыктуу деп эсептеймин.

Педагогика илимдеринин
кандидаты, доцент:

А.Ж. Ажибаева

Калып тастоо тастыгы.
А. Н. Амоканова